

■ Mara POPESCU¹

Two Hundred Years from the Birth of Architect Miklós YBL

ON TWO OF YBL'S WORKS:
ONE DESTROYED AND ONE ATTRIBUTED

■ **Abstract:** Built heritage represents the cultural proof of every people. The works of the Hungarian architect Miklós YBL represented for Hungarian architecture the reference of the 19th century. This year marks the 200th anniversary of his birth and therefore he is also celebrated by UNESCO. A great number of representative buildings bear his mark and the style promoted by him, the neo-Renaissance style. It is important to discover and to get to know his works, especially those in Transylvania. Some of them have been modified in the meantime (Károlyi Manor House), while others, built in his style, were tied with the architect's name without having any proof in this sense (Teleki Manor House).

■ **Keywords:** Miklós YBL, Károlyi Manor House, Teleki Manor House, neo-Renaissance style

Introduction

■ Built heritage is the cultural proof of everyone. It is a reference subject for its identity and existence. A building is made of building material and the work of people, and work is culture. Work is filtered by the builder's identity, by his beliefs and by his place in the ethnic community. Education and family create the premises for the development of the individual's personality and this personality is reflected in his work. There is nothing more relevant for reading an individual's personality and cultural background than his built creation. The epoch's influence and the ethnic culture create a unique object, which characterizes the creation and may represent, at some point, an example and an architectural style.

Miklós YBL is an emblematic example of Hungarian architecture. Born in Hungary, in Székesfehérvár, in 1814, he represented for Hungarian architecture the reference of the 19th century. In his honour, the Faculty

Două sute de ani de la nașterea arhitectului Miklós YBL

DESPRE DOUĂ LUCRĂRI ALE LUI YBL:
UNA DISPĂRUTĂ ȘI UNA ATRIBUITĂ

■ **Rezumat:** Patrimoniul construit este dovada culturală a fiecărui popor. Miklós YBL, arhitect maghiar, a fost modelul de referință pentru construcțiile secolului al XIX-lea din Ungaria. Se împlinesc 200 de ani de la nașterea sa și, cu această ocazie, este aniversat de UNESCO. Numeroase clădiri importante poartă amprenta creației sale și a stilului promovat, neo-renascentist. Este important ca operele sale să fie descoperite și cunoscute, mai ales cele ce se găsesc în Transilvania. Unele din lucrări fie au fost modificate în timp (castelul Károlyi) fie altele, construite în stilul său, i-au fost atribuite, fără existența unei dovezi în acest sens (castelul Teleki).

■ **Cuvinte cheie:** Miklós YBL, castelul Károlyi, castelul Teleki, stil neo-renascentist

Introducere

■ Patrimoniul construit este dovada culturală a fiecărui popor. Este tema de referință pentru identitate și existență. O clădire este compusă din material de construcții și munca oamenilor, iar munca este cultură. Munca este filtrată de identitatea constructorului, de crezul său și de apartenența la comunitatea etnică. Educația și familia creează premisele închegării personalității individului și această personalitate se răsfrânge în munca sa. Nimic mai elocvent în a citi personalitatea și apartenența culturală a unui individ decât creația sa zidită. Influența epocii și cultura etnică creează un unicat ce caracterizează creația și poate reprezenta, la un moment dat, un exemplu și un curent al creației arhitecturale.

Miklós YBL este un exemplu emblematic pentru arhitectura maghiară. Născut în Ungaria la Székesfehérvár în 1814, a reprezentat pentru arhitectura maghiară modelul de referință al secolului al XIX-lea. În cinstea sa, Facultatea de Arhitectură și Inginerie Civilă din Budapesta îi poartă numele. Anul acesta se împlinesc 200 de ani de la nașterea sa și, cu această ocazie, a fost inclus de către UNESCO pe lista personalităților culturale aniversate.²

A făcut școala la Institutul Tehnic din Viena, unde studiile sale au fost finalizate cu rezultate excelente, și apoi la Academia Regală de Arte din München. Operele sale sunt răspândite pe întregul teritoriu al Ungariei și

1 Architect, PhD student at the "Ion Mincu" University of Architecture and Urbanism, Bucharest, Romania.

1 Arhitect, doctorand la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România.

2 www.unesco.hu.

Ardealului, explicabil prin faptul că, fiind foarte apreciat, era arhitectul personal al multor aristocrați maghiari.³

Inițial, arhitectul Miklós YBL a proiectat clădirile sale în stilul clasicist, ca mai apoi să adopte stilul Romantic și, în final, după multiplele sale călătorii de studiu în Italia, să-și simplifice modul de proiectare și să aducă asemănări cu formele stilului Renascentist. Elemente ale stilului său se regăsesc la: stilul toscan Quattrocento la Băile de pe Insula Margareta, stil matur de Palazzo Renascentist la Universitatea Corvinus sau Opera Maghiară de Stat din Budapesta, bogat ornamentată cu elemente ale stilului Cinquecento, și care iese în evidență prin opulență și grandoare, dar și prin planul clădirii și compoziția în masă, jucând un rol important în dezvoltarea arhitecturii din Ungaria de secol al XIX-lea.⁴

Ardealul este locul unde valorile se împletesc și mustesc de multiculturalitate, dar, cel mai adesea, sunt ignorate și lăsate în ruină. Numeroase castele sunt abandonate timpului.

În două situații, numele marelui arhitect este legat de realizări arhitecturale ce nu s-au mai păstrat din cauza transformărilor de la începutul secolului al XIX-lea sau care au născut controverse, și anume Castelul Károlyi din Carei (județul Satu Mare) și Castelul Teleki din Pribilești (județul Maramureș).⁵

Castelul Károlyi din Carei

■ Castelul Károlyi din Carei (județul Satu Mare) (foto 1), are o istorie interesantă. A fost construit la sfârșitul secolului al XV-lea și a constituit o piesă de rezistență a fortificațiilor ridicate împotriva invaziei turcești.

3 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *Ybl Miklós*, Budapest, Holnap Kiadó Kft, 2002; YBL Ervin, *Ybl Miklós*, Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1956; Magyar Katolikus Lexikon, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://lexikon.katolikus.hu/Y/Ybl.html>.

4 „Ybl, Miklós”, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: http://www.omikk.bme.hu/archivum/angol/hm/ybl_m.htm.

5 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op.cit.*; Monumente Uitate, Carei – Károlyi, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/211/Carei-Karolyi#.VED7X1eTBfu>.; Monumente Uitate, Pribilești – Teleki, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/257/pribilesti-Teleki#.VED7MFeTBfs>.

■ Foto 1. Castelul Károlyi din Carei. © romaniaoriginal.info

■ Photo 1. Károlyi Manor House in Carei. © romaniaoriginal.info

of Architecture and Civil Engineering in Budapest bears his name.

This year marks the 200th anniversary of his birth and, with this occasion, he was included by UNESCO on the list of celebrated cultural personalities.²

He attended the Technical Institute in Vienna, where his studies were finalised with excellent results, and then the Royal Academy of Arts in Munich. His works are spread throughout the entire territory of Hungary and Transylvania, due to the fact that, being highly appreciated, he was the personal architect of many Hungarian aristocrats.³

Initially, Miklós YBL designed his buildings in a Classical style, adopting later the Romantic style, and finally, after repeated study trips to Italy, he simplified his design style and introduced resemblances of the shapes of the Renaissance. Elements of this style are found in: Quattrocento Tuscan style at the Baths on Margaret Island, mature Renaissance Palazzo style at the Corvinus University or The Hungarian State Opera in Budapest, richly ornamented with Cinquecento style ornaments, which stands out through opulence and grandeur, but also through the building's layout and composition, playing an important role in the development of architecture in 19th century Hungary.⁴

Transylvania is the place where values are entwined and suffused with multiculturalism but, most often, ignored and left in ruins. Many manor houses are abandoned to time.

In two cases, the name of the great architect is tied to architectural achievements that have not been preserved due to the transformations in the beginning of the 19th century or that have created controversy, namely Károlyi Manor House in Carei (Satu Mare County) and Teleki Manor House in Pribilești (Maramureș County).⁵

Károlyi Manor House in Carei

■ Károlyi Manor House in Carei (Satu Mare Co.) (Photo 1), has an interesting history. It was built at the end of the 15th century and has been a piece of resistance of the fortifications built against the Turkish invasion.

In 1708 it was visited by Ferenc RÁKÓCZI II, because the owner, Sándor KÁROLYI, was his ally against the invading German troops.

The Peace of Satu Mare was written and signed at the castle, in 1711.

Over time, it was rebuilt and transformed, in order to answer either defence requirements, or to become the residence of the family who owned it, KÁROLYI, after

2 www.unesco.hu.

3 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *Ybl Miklós* (Budapest: Holnap Kiadó Kft, 2002); YBL Ervin, *Ybl Miklós* (Budapest: Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1956); <http://lexikon.katolikus.hu/Y/Ybl.html>.

4 http://www.omikk.bme.hu/archivum/angol/hm/ybl_m.htm.

5 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op.cit.*; <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/211/Carei-Karolyi#.VED7X1eTBfu>; <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/257/pribilesti-Teleki#.VED7MFeTBfs>.

■ Foto 2. Castelul Károlyi din Carei. © romaniaoriginal.info

■ Photo 2. Károlyi Manor House in Carei. © romaniaoriginal.info

the armed conflicts ceased. The residential transformation begins in 1792, under the supervision of Antal KÁROLYI, following the design of architect Josef BITTHAUSER. The manor house was built in a Baroque style.

In this period, the manor house is visited by Joseph Anton Johann, Archduke of Austria in 1797, and in 1884 by Prince Rudolf of HABSBURG.

The current aspect dates from 1894-1896, through the works conducted by architect Arthur MEINIG. The works are initiated by István KÁROLYI, and the manor house is renovated in an Eclectic style, with historic elements of a mediaeval castle. (Photo 2)

The visit of King Ferdinand I of Romania and Queen Maria in 1919 is another memorable event in the manor house's history.⁶

In 1847, architect Miklós YBL will be called to modify the manor house's interior, namely to convert the ballroom. In order to understand the importance of this commission, we must know that the ballroom of an aristocratic residence represented the central element of the cultural life, both for the castellan and for the entire Hungarian aristocracy. In the ballroom was a meeting point for the most important political and cultural personalities of the entire Europe.⁷ (Photo 3)

Unfortunately, Miklós YBL's achievement could not be preserved over time, the manor house being rebuilt on the inside many times. It represents a valuable achievement, which we cannot enjoy anymore but which has been captured both in the period's documents and by the architect's biogra-

În 1708 este vizitat de Ferenc RÁKÓCZI II, deoarece proprietarul, Sándor KÁROLYI, îi era aliat împotriva trupelor germane atacatoare.

Tot la castel este redactată și semnată Pacea de la Satu Mare din 1711.

De-a lungul timpului a fost refăcut și transformat pentru a răspunde fie cerințelor de apărare, fie de a deveni rezidența familiei proprietare KÁROLYI, după încetarea conflictelor armate. Transformarea rezidențială începe din 1792, sub supravegherea lui Antal KÁROLYI, după planurile arhitectului Josef BITTHAUSER. Aspectul castelului este în stil baroc.

În această perioadă castelul este vizitat în 1797 de prințul Joseph Anton al Austriei, iar în 1884 de prințul Rudolf de HABSBURG.

Aspectul actual îl capătă în 1894-1896 prin lucrările efectuate sub conducerea arhitectului Arthur MEINIG. Lucrările sunt inițiate de István KÁROLYI, iar castelul capătă un stil eclectic, cu elemente istorice, de castel cavaleresc medieval. (foto 2)

Vizita din 1919 a regelui Ferdinand I al României și a reginei Maria este un alt eveniment memorabil din istoria castelului.⁶

În 1847 arhitectul Miklós YBL va fi chemat să modifice interiorul în vederea convertirii sălii de bal. Pentru a înțelege importanța acestui angajament trebuie să știm că sala de bal a unei reședinte nobiliare reprezenta elementul central al vieții culturale, atât pentru castelan, dar și pentru întreaga aristocrație maghiară. În sălile de bal se întâlneau cele mai importante personalități ale vieții politice și culturale, ambasadori și miniștri, aristocrația din întreaga Europă.⁷ (foto 3)

Din păcate, realizarea arhitectului YBL nu s-a putut păstra în timp, interiorul castelului fiind reamenajat de mai multe ori. Este o realizare valoroasă de care nu ne putem bucura, dar care a fost surprinsă atât în documentele vremii, cât și de biografia arhitectului.⁸ În acest sens Ervin YBL, fiul marelui arhitect, consemna în cartea biografică *Ybl Miklós*, în 1956: „Castelul din Carei a fost construit între anii 1793-1794. Clădirea este cu etaj, în stil clasicist, având la bază fundația unei vechi fortărețe, de forma

6 ÉBLE Gábor, *A Károlyi grófok nagykárolyi kastélya és pesti palotája* (Budapest: 1897); <http://lexikon.adatbank.ro/mobil/muemlek.php?id=262> Erdei Ibolya: Károlyi-kastély, Nagykároly.

7 ÉBLE Gábor, *A Károlyi grófok nagykárolyi kastélya és pesti palotája* (Budapest: Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1897); ÉBLE Gábor, *Károlyi Ferenc gróf és kora* (Budapest: Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1893); GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

6 ÉBLE Gábor, *A Károlyi grófok nagykárolyi kastélya és pesti palotája*, Budapest, 1897; <http://lexikon.adatbank.ro/mobil/muemlek.php?id=262> Erdei Ibolya: Károlyi-kastély, Nagykároly.

7 ÉBLE Gábor, *A Károlyi grófok nagykárolyi kastélya és pesti palotája*, Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1897; ÉBLE Gábor, *Károlyi Ferenc gróf és kora*. Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1893; GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

8 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

■ Foto 3. Castelul Károlyi – Sala de bal. © www.tripadvisor.com
 ■ Photo 3. Károlyi Manor House – ballroom. © www.tripadvisor.com

■ Foto 4. Castelul Károlyi – Sala cavalerilor. © www.tripadvisor.com
 ■ Photo 4. Károlyi Manor House – knights' room. © www.tripadvisor.com

dreptunghiulară. Între anii 1894-1896, se renovează pe baza planurilor lui Arthur Meinig, planuri influențate arhitectural de stilul castelelor franceze din secolul al XV-lea, construindu-se la colțuri turnuri cu acoperiș conic. Cu această ocazie, probabil, s-a refăcut și sala de bal, pe care o modificase arhitectul Miklós Ybl în anul 1847. Curtea interioară delimitată cu arcade devine atriumul castelului, „sala cavalerilor”. (Ca și în cazul altor castele, de mai multe ori reconstruite, și aici lipsesc sursele dateate, pe baza cărora am putea stabili perioadele de construcție, ca, de exemplu, prezența lui Ybl în acest proces).⁹

Un alt document foarte important este recomandarea contelui György KÁROLYI scrisă arhitectului, pentru lucrarea efectuată, în 23 septembrie 1849.¹⁰ Scrisoarea se găsește actualmente la Galeria Națională Maghiară: „Posesorul acestui certificat este domnul arhitect Miklós YBL, care a fost desemnat de mine, începând cu anul 1843, să execute, sub conducerea și supravegherea lui, în conformitate cu cerințele mele, în Căpleni biserica și cripta familiei și în Carei sala de bal. În urma acestor lucrări, îl recomand pe domnul arhitect ca fiind priceput, sârguincios, talentat. Scriu acest certificat prin care adevăresc că, pe lângă îndemânarea de care a dat dovadă, este și un om de înaltă moralitate. Budapesta, 1849 noiembrie 23. Conte György KÁROLYI”.¹¹

Factori locali au dat atenție acestui remarcabil monument plin de istorie și frumusețe și au depus eforturi pentru a fi păstrat în cele mai bune condiții.

Fotografiile sălii de bal, așa cum arată astăzi, creionează măreția acestui spațiu și a importanței sale în viața conșilor KÁROLYI.

phers.⁸ In this respect Ervin YBL, the great architect's son, wrote in the biographical book entitled *Ybl Miklós* in 1956: “The manor house in Carei was built between 1793 and 1794. The building has two floors, is in a Classical style, having as base the foundation of an old fortress, of rectangular shape. Between 1894 and 1896, it is renovated based on the design of Arthur Meinig, influenced by the style of 15th century French manor houses, building corners towers with a conical roof. With this occasion, probably, the ballroom, which was modified by architect Miklós Ybl in 1847, was also rebuilt. The inner courtyard delimited by arcades becomes the manor house's atrium, ‘the knights' room’. (As with other manor houses, rebuilt several times, the dated sources, based on which we could establish construction periods, such as for example Ybl's presence in this process, are missing).⁹

Another very important document is Count György KÁROLYI's recommendation, written to the architect for the implemented work, on September 23, 1849.¹⁰ The letter can be currently found at the Hungarian National Gallery: “The holder of this certificate is Mr. Miklós YBL, architect, who was appointed by me, beginning with 1843, to manage and supervise, in accordance with my requirements, the construction of the family church and crypt in Căpleni and of the ballroom in Carei. Following these works, I recommend Mr. Miklós YBL as skilful, diligent, talented. I write this certificate through which I testify that, besides the skill that he proved, he is a

9 Traducere liberă după textul original: „A nagykárolyi kastély 1793-tól 1794-ig épült, emeletes, klasszicizáló épület volt, alapja régi, vár formájú, négyszög erőd. 1894-1896-ig azonban Meinig Artúr tervei szerint a XV. századi francia kastélyok mintájára megújul, sarkain hegyes kúppal fedett tornyok épültek. Ekkor az Ybl által 1847-ben végzett átalakítások, a táncterem is valószínűleg megváltoztak. A kosárvés, árkádokkal körülvett emeletes udvar lett a kastély átriuma, »udvarló palotája«. (Mint több más, többször átépített kastély esetében, itt is hiányoznak a források, melyek alapján pontosan elkülöníthetők volnának az egyes építési szakaszok, így például Ybl tevékenységének eredménye.)”. YBL, Ervin, *Ybl Miklós*, Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1956.

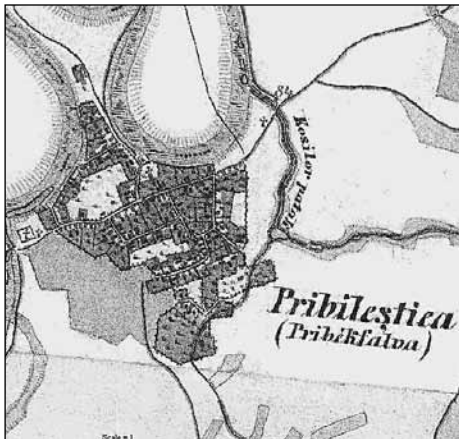
10 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

11 Traducere liberă după textul original: „Ezen igazolvány felmutatója, Ybl Miklós építész úr, aki általam 1843 óta többrendű építkezésekkel megbízott, amelyek, nevezetesen Kaplonyban a templom és családi kriptá, valamit N[agy]károlyban a táncterem az ő vezetése és felügyelete alatt teljes megelégedésemre kivitelezettek és fejeztettek be; amiért én fent nevezett urat, mint hozzáértő, szorgalmas és rátermett építész, minden helyen csak ajánlani tudom, és bizonyított ügyessége mellett nem tétovázom a legjobb bizonyítványt ezennel kiállítani erkölcsi magatartásáról is. Pesten, 1849. november 23-án Gr. Károlyi György”. Galeria Națională Maghiară.

8 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

9 Free translation, the original text: “A nagykárolyi kastély 1793-tól 1794-ig épült, emeletes, klasszicizáló épület volt, alapja régi, vár formájú, négyszög erőd. 1894-1896-ig azonban Meinig Artúr tervei szerint a XV. századi francia kastélyok mintájára megújul, sarkain hegyes kúppal fedett tornyok épültek. Ekkor az Ybl által 1847-ben végzett átalakítások, a táncterem is valószínűleg megváltoztak. A kosárvés, árkádokkal körülvett emeletes udvar lett a kastély átriuma, »udvarló palotája«. (Mint több más, többször átépített kastély esetében, itt is hiányoznak a források, melyek alapján pontosan elkülöníthetők volnának az egyes építési szakaszok, így például Ybl tevékenységének eredménye.)”. YBL, Ervin, *Ybl Miklós* (Budapest: Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1956).

10 GERLE János, MARÓTYZ Kata, *op. cit.*

■ Fig. 1. Hartă sat Pribilești. © monumenteuitate.org
 ■ Figure 1. Map of Pribilești. © monumenteuitate.org

man of high morality. Budapest, November 23, 1849, Count György KÁROLYI".¹¹

Local factors have given their attention to this remarkable building, full of history and beauty and have made efforts to preserve it in the best conditions.

The photos of the ballroom, as it is preserved today, sketch the greatness of this space and of its importance in the life of the Counts KÁROLYI.

Teleki Manor House in Pribilești

■ Another example where Miklós YBL's name is associated with a building is the Teleki Manor House in Pribilești, Maramureș County (Photos 5-7). A short brief of Teleki Manor House, as it is found in the historic building's documentation from 1962 preserved at the National Institute of Heritage is enlightening.

The TELEKI family Manor House was built at the end of the 17th century, being used as a residence of the aristocratic family. The manor house was surrounded by an approximately 16-17 hectares park, with rare flowers and trees. Kálmán PALMER (1846) describes the beautiful park of the residence and the Teleki library consisting of books written by the family members.¹²

The building was used as a summer residence by Géza TELEKI. In 1897 another storey was built and the manor house was modernised in an Eclectic style. Until the end of the World War II it was administered by Count Pál TELEKI (1879-1941) and his successors.

In the Teleki Manor House files at the National Institute of Heritage is written the

11 Free translation, the original text: "Ezen igazolvány felmutatója, Ybl Miklós építész úr, aki általam 1843 óta többrendű építkezésekkel megbízott, amelyek, nevezetesen Kaplonyban a templom és családi kriptá, valamint N[agy]károlyban a táncterem az ő vezetése és felügyelete alatt teljes megalégedésemre kivitelezettek és fejeztettek be; amiért én fent nevezett urat, mint hozzáértő, szorgalmas és rátermett építész, minden helyen csak ajánlani tudom, és bizonyított ügyessége mellett nem kételkedem a legjobb bizonyítványt ezennel kiállítani erkölcsi magatartásáról is. Pesten, 1849. november 23-án Gr. Károlyi György". Hungarian National Gallery.

12 PALMER, Kálmán, *Nagybánya és környéke* (Nagybánya: Molnár Nyomda, 1894).

Castelul Teleki din Pribilești

■ Un alt exemplu în care numele arhitectului Miklós YBL este asociat unei construcții este Castelul Teleki din Pribilești, județul Maramureș (foto 5-7). O scurtă istorie a Castelului Teleki, așa cum se găsește în dosarul de monument din 1962, păstrat la Institutul Național al Patrimoniului, este edificatoare.

Conacul familiei TELEKI a fost construit la sfârșitul secolului al XVIII-lea, fiind utilizat ca reședință a familiei nobiliare. Conacul avea împrejur un parc de 16-17 hectare cu flori și arbori rari. Kálmán PALMER (1846) descrie frumosul parc al reședinței și biblioteca Teleki, alcătuită din cărțile scrise de membrii familiei.¹²

Imobilul a fost folosit ca reședință de vară de către nobilul Géza TELEKI. În anul 1897 castelul a fost supraetajat și modernizat în stil eclectic, iar până la finele celui de al II-lea Război Mondial, a rămas în administrarea contelui Pál TELEKI (1879-1941) și a urmașilor acestuia.

În dosarul Castelului Teleki de la Institutul Național al Patrimoniului stă scris următoarele: „În acest conac s-au păstrat operele scrise ale membrilor familiei, actele familiei și o bibliotecă renumită. Toate acestea, în timpul celui de al II-lea Război Mondial au fost distruse.”¹³

Contele Pál TELEKI, om politic, a fost prim-ministru al Ungariei în perioadele 1920-1921 și 1939-1941. Om de știință, a fost geograf și membru al Academiei Maghiare de Științe. A continuat activitatea științifică a familiei; tatăl său, Géza TELEKI (1843-1913) a fost scriitor și om politic maghiar, ajuns pentru o perioadă scurtă ministru de interne. Mama contelui, Irén MURATI (1852-1941), a fost fiica unui negustor grec.

În 1962 s-a efectuat clasarea monumentului, ocazie cu care a fost făcută descrierea castelului: „Castelul este amplasat lângă drum, cu retragere de 20 de metri. Lângă el mai este o casă cu parter. Parcul castelului a fost distrus, fiind folosit drept teren agricol. Clădirea are 3 nivele. Subsolul este numai pe o parte și sub turn. Este din piatră brută cu boltiri. Parterul are două intrări pe laturile opuse. Mai este o intrare în turn. Deasupra intrării principale este un balcon și o copertină de sticlă este pe latura de vest. Intrarea secundară, dinspre est, este formată din trei arcade, cu pridvor deschis, de unde se intră pe trei direcții. La intrarea principală se află un hol mare unde este scara, iar etajul are un balcon de jur împrejur.

12 PALMER, Kálmán, *Nagybánya és környéke*, Nagybánya, Molnár Nyomda, 1894.

13 Institutul Național al Patrimoniului – Arhiva Pribilești, Castelul Teleki.

■ Foto 5. Castelul Teleki din Pribilești. © monumenteuitate.org

■ Photo 5. Teleki Manor House in Pribilești. © monumenteuitate.org

■ Foto 6. Castelul Teleki din Pribilești. © monumenteuitate.org

■ Photo 6. Teleki Manor House in Pribilești. © monumenteuitate.org

La etaj, din balcon, se intră într-o cameră mare în care tavanul este susținut de o grindă de ciment și doi stâlpi metalici. Celelalte camere au uși la parter și etaj. Ferestrele de deasupra intrării au în partea superioară un semicerc, celelalte sunt drepte. Sunt două turnuri, unul cu plan pătrat, celălalt circular, ambele având intrări separate, din exterior. Turnul cu plan pătrat are o scară metalică, care urcă pentru patru nivele. Pe latura de est, la ultimul etaj, are balcon. Turnul are coif piramidal cu turnulețe la colțuri. Turnul cu plan circular comunică cu o scară secundară. Are coif conic. Cele două intrări la subsol sunt pe lângă turnuri. La etaj, pe colțul de S-E, este un banwindow. Deasupra intrării secundare la nivelul șarpantei este un fronton.”¹⁴

În legatură cu materialele de construcție folosite, din aceeași sursă, aflăm: „Fundatie și subsol din zid și bolți de piatră brută. Zidul portant din cărămidă de mână, planșeu între parter și etaj din grinzi metalice cu bolțișoare din cărămidă, deasupra etajului din grinzi de lemn cu scândură tencuită. Pardoseala în hol din plăci de mozaic, în camere parchet de stejar. Șarpanta de brad, învelită cu șindrilă. Turnul cu plan pătrat învelit cu țiglă solzi, celălalt turn și banwindow-ul acoperit cu tinichea. Copertina deasupra intrării principale metal și sticlă.”¹⁵ (foto 8-10)

În documentele studiate, în arhive sau din biografia oficială a arhitectului Miklós YBL nu s-a putut face o asociere directă între castel și arhi-

following: “In this manor house were preserved the written works of the family members, the family papers and a renowned library. All these were destroyed during World War II.”¹³

Count Pál TELEKI, politician, was the Prime Minister of Hungary between 1920-1921 and 1939-1941. A scientist, he was a geographer and a member of the Hungarian Academy of Sciences. He continued the family's scientific activity; his father Géza TELEKI (1843-1913) was a writer and politician, becoming Minister of the Interior for a short period. The Count's mother Irén MURATI (1852-1941) was the daughter of a Greek merchant.

The historic building was listed in 1962, when the description of the manor house was made: “The manor house is placed next to the road, with a 20 metre withdrawal. Next to it there is another ground floor building. The manor house's park has been destroyed, being used as agricultural terrain. The building has three levels. It is built of ashlar, with vaults. The ground floor has two entrances on opposite sides. The basement exists only under one wing and under the tower. There is another entrance to the tower. Over the main

¹⁴ Institutul Național al Patrimoniului – Arhiva Pribilești, Castelul Teleki.

¹⁵ Institutul Național al Patrimoniului – Arhiva Pribilești, Castelul Teleki.

¹³ National Institute of Heritage – Pribilești Archive, Teleki Manor House.

entrance there is a balcony and a glass canopy on the west side. The secondary entrance, from the east, is formed of three arcades, with an open porch, with entrances from three directions. At the main entrance there is a large hall where the stairs are found and the first floor is surrounded by a balcony. At the first floor, from the balcony one can enter a large room, with the ceiling supported by a concrete beam and two metallic posts. The other rooms have doors on the ground floor and on the first floor. The windows over the entrance have at the upper side a semicircle, the others are straight. There are two towers, one with a rectangular layout, the other circular, both having separate entrances, from the outside. The rectangular tower has metallic stairs, which climb for four levels. It has a balcony, at the last floor, on the eastern side. The tower has a pyramidal spire, with small corner towers. The circular tower communicates with a secondary stairway. It has a conical spire. The two entrances to the basement are next to the towers. At the first floor, on the southeast corner, there is a bay-window. A gable at roof structure level is placed over the secondary entrance.”¹⁴

As for the construction materials used, we know from the same source: “Foundation and basement of ashlar walls and vaults. The load-bearing wall made of bricks, slab between the ground floor and first floor made of metallic beams with small brick vaults, over the first floor of wooden beams with plastered planks. The hallway floor of mosaic tiles, in the rooms oak floor. The roof structure of fir, covered with shingles. The square tower covered with scale tiles, the other tower and the bay-window covered with tin. The canopy over the main entrance metal and glass.”¹⁵ (Photos 8-10)

No direct association between the manor house and the architect could be made through the studied documents or Miklós YBL’s official biography. The manor house’s renewal in 1897 was carried out six years after his death (1891), the only possible explanation for the architectural style being that it was influenced by the neo-Romantic style promoted by him in Hungarian architecture.¹⁶ Moreover, the manor house’s building cannot be connected to the architect’s activity at the end of the 18th century. We believe that a relationship is far-fetched, based on

14 National Institute of Heritage – Pribilești Archive, Teleki Manor House.

15 National Institute of Heritage – Pribilești Archive, Teleki Manor House.

16 Lately, many speciality or general information sites have tied Miklós YBL’s name to the manor house’s construction or remodelling (<http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/257/pribilesti-Teleki#.VED7MFeTBfs>). All these associations have been influenced by information found on hu.wikipedia.org, incorrectly translated, in which the style of the reconstruction in 1897 is compared with the style promoted by Miklós YBL and not implemented by him. The original text: „Gróf Teleki Géza itt szép kastélyt is építtetett itt, hatalmas park is tartozott a kastélyhoz. A neo-renaissance - Ybl Miklós szintű - kastély földemét már renoválták, ablakai hiányoznak, vakolata alig van meg. Vakolat-kő ablakkeretei, tornyai viszont állnak. Teljesen rekonstruálható. Gróf Teleki Pál miniszterelnök használta utoljára, vadászatokra is.” hu.wikipedia.org/wiki/Pribékfalva.

tect. Refacerea și supraînălțarea castelului din 1897 s-a efectuat la șase ani după moartea arhitectului (1891), singura posibilă explicație a stilului arhitectural este că s-a realizat sub influența curentului neoromantic promovat de Miklós YBL în arhitectura maghiară.¹⁶ De asemenea, nici construcția castelului, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, nu poate fi legată de activitatea arhitectului. Considerăm că s-a forțat o apropiere datorată stilului neoromantic al castelului, caracteristic modelului promovat de arhitect. Neplăcut este că o informație neverificată, introdusă pe un site de specialitate, a provocat o reacție în cascadă, fiind preluată și de alți autori, ca o informație oficială.¹⁷

Din păcate, castelul cu valoare istorică deosebită nu și-a găsit încă proprietarul interesat în restaurare și conservare. Actualul proprietar, o rudă îndepărtată a familiei TELEKI, nu a avansat nicio acțiune de conservare sau restaurare cu toate că se impun cu maximă urgență.

Miklós YBL, personalitate marcantă a secolului al XIX-lea și arhitect prestigios al Ungariei, medaliat cu Crucea Cavalerilor Ordinului Franz Josef și cu Crucea Cavalerilor Ordinului Leopold, membru al Consiliului de Lucrări Publice din Budapesta și al Asociației Arhitecților și Inginerilor, a lăsat în urma sa lucrări remarcabile, de o mare complexitate, valori ale patrimoniului național și european, adevărate exemple de urmat.

16 În ultimul timp, mai multe pagini de internet de specialitate sau de informații generale au legat numele arhitectului Miklós YBL de construcția sau reamenajarea castelului. (accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/257/pribilesti-Teleki#.VED7MFeTBfs>). Toate aceste asocieri au fost influențate de o informație aflată pe hu.wikipedia.org, tradusă neinspirat, în care stilul refacerii din 1897 este comparat cu stilul promovat de arhitectul Miklós YBL dar nefiind executată de arhitect. Textul original: „Gróf Teleki Géza itt szép kastélyt is építtetett itt, hatalmas park is tartozott a kastélyhoz. A neo-renaissance - Ybl Miklós szintű - kastély földemét már renoválták, ablakai hiányoznak, vakolata alig van meg. Vakolat-kő ablakkeretei, tornyai viszont állnak. Teljesen rekonstruálható. Gróf Teleki Pál miniszterelnök használta utoljára, vadászatokra is.” hu.wikipedia.org/wiki/Pribékfalva.

17 GERLE János, MARÓTYZ Kata. *op.cit.*; YBL, Ervin, *op.cit.*; Magyar Katolikus Lexikon, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://lexikon.katolikus.hu/Y/Ybl.html>; www.ybl2014.hu.

■ Foto 7. Castelul Teleki din Pribilești – detaliu.
© monumenteuitate.org

■ Photo 7. Teleki Manor House in Pribilești – detail. © monumenteuitate.org

■ Foto 8. Castelul Teleki din Pribilești – interior.
© monumenteuitate.org

■ Photo 8. Teleki Manor House in Pribilești – interior. © monumenteuitate.org

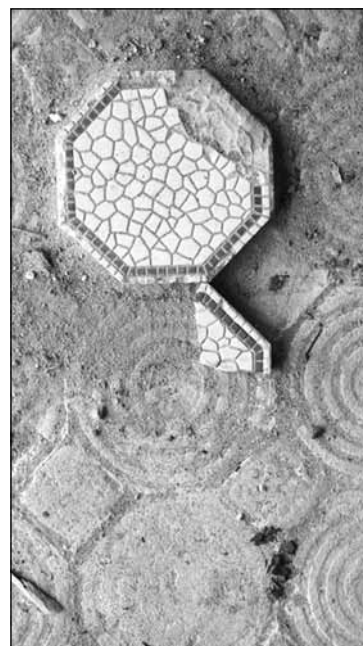
Acest an, 2014, în care se sărbătorește bicentenarul nașterii lui Miklós YBL, marchează atât personalitatea, cât și meseria de arhitect, prin care a îmbogățit patrimoniul cultural mondial.

Mulțumiri

■ Doresc să mulțumesc pentru sprijin Institutului Balassi – Institutul Maghiar din București, domnului András László KÓSA și doamnei Magdolna CSEGEDI.

Bibliografie/Bibliography

- BOROVSZKY, Samu (ed.), *Magyarország vármegyéi és városai. Szatmár vármegye*, Budapest, 1908.
- BUZATU, Oana, „Castelul Teleky din Pribilești își caută stăpân”, [romanalibera.ro](http://www.romanalibera.ro), accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.romanalibera.ro/actualitate/proiecte-locale/castelul-teleky-din-pribilesti-isi-cauta-stapan-102241>.
- ERDEI, Ibolya: „Károlyi-kastély, Nagykároly”, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://lexikon.adatbank.ro/mobil/muemlek.php?id=262>
- ÉBLE, Gábor, *A Károlyi grófok nagykárolyi kastélya és pesti palotája*, Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1897.
- ÉBLE, Gábor, *Károlyi Ferenc gróf és kora*, Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, 1893.
- GERLE, János, MARÓTYZ, Kata. *Ybl Miklós*, Budapest, Holnap Kiadó Kft, 2002.
- *Anagykárolyi gróf Károlyi család oklevéltára. A család megbízásából kiadja KÁROLYI Tibor, sajtó alá rendezi GÉRESI Kálmán. II. köt.*, Budapest, Kocsis Sándor Utóda Könyvnyomdája, 1885.
- PALMER, Kálmán, *Nagybánya és környéke*, Nagybánya, Molnár Nyomda, 1894.
- YBL, Ervin, *Ybl Miklós*, Budapest, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1956.
- PLAIĂȘU Ciprian, „Ne vindem istoria doar ca să scăpăm de răspundere - Castelul din Pribilești”, [adevarul.ro](http://www.adevarul.ro/cultura/istorie/ne-vindem-istoria-doar-scapan-raspundere---castelul-pribilesti-1_50b9ff367c42d5a663aec5bc/index.html), accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: www.adevarul.ro/cultura/istorie/ne-vindem-istoria-doar-scapan-raspundere---castelul-pribilesti-1_50b9ff367c42d5a663aec5bc/index.html.
- *** Magyar Katolikus Lexikon, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://lexikon.katolikus.hu/Y/Ybl.html>.
- *** Monumente Uitate, Carei – Károlyi, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/211/Carei-Karolyi#.VEEd7X1eTBfu>.
- *** Monumente Uitate, Pribilești – Teleki, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: <http://www.monumenteuitate.org/ro/monument/257/pribilesti-Teleki#.VEEd7MFeTBfs>.
- *** Institutul Național al Patrimoniului – Arhiva Pribilești, Castelul Teleki.
- www.unesco.hu.
- www.ybl2014.hu.
- *** „Ybl, Miklós”, accesat ultima dată în februarie 2014, la URL: http://www.omikk.bme.hu/archivum/angol/htm/ybl_m.htm.

■ Foto 9. Castelul Teleki din Pribilești – detaliu.
© monumenteuitate.org

■ Photo 9. Teleki Manor House in Pribilești – detail.
© monumenteuitate.org

the neo-Romantic style of the manor house, characteristic to the model promoted by the architect. It is unpleasant that unverified information, placed on a specialised site, has caused a cascade reaction and was taken by other authors as official information.¹⁷

Unfortunately, the manor house with a great historical value has not yet found an owner interested in conservation and preservation. The current owner, a distant relative of the TELEKI family, has not started any preservation or conservation works, although they are urgently required.

Miklós YBL, remarkable personality of the 19th century and prestigious Hungarian architect, awarded with the medals of the Knights Cross of the Order of Franz Joseph and the Knights Cross of the Order of Leopold, member of the Board of Public Works in Budapest and the Association of Architects and Engineers, has left behind outstanding works of great complexity, national and European heritage values, real examples. This year, 2014, celebrates the bicentennial of his birth and marks both his personality and his activity as architect, through which he enriched world cultural heritage.

Acknowledgment

■ I would like to thank the Balassi Institute – The Hungarian Institute in Bucharest, Mr. András László KÓSA and Mrs. Magdolna CSEGEDI for their support.

¹⁷ GERLE János, MARÓTYZ Kata. *op.cit.*; YBL, Ervin, *op.cit.*; <http://lexikon.katolikus.hu/Y/Ybl.html>; www.ybl2014.hu.